

Waarneemreis Werkgroep Deep-Sky april 2007 naar de Provence

Door Kurt Christiaens, Juli 2007

Er zijn een paar zaken die een deepsky waarnemer zeker kan appreciëren: een donkere hemel en een gedreven gezelschap, beide factoren zijn voldoende om de nodige resultaten op te leveren. Het idee om een waarneemreis te organiseren leefde al langere tijd bij Wim De Meester en Jan Vanautgaerden, beiden actieve waarnemers met de nodige reiservaring: geruime tijd gaan zij verschillende malen per jaar richting Zuid-Frankrijk, meerbepaald naar het dorpje Le Castellard-Melan (Haute Provence) om daar onder betere omstandigheden te gaan observeren. Het was dan ook hun idee om dit met de Werkgroep Deep-Sky te gaan organiseren: zij kennen de omgeving en de gîte, en hebben ervaring met de waarneemomstandigheden. Na de aankondiging in november 2006 had zich snel een groep van 11 waarnemers gevormd die tussen 14 en 21 april zoveel mogelijk observatietijd wenste te verzamelen.

Voor mezelf begon de heenreis op vrijdagavond 13 april met een nachtelijke rit in het gezelschap van Luc Waignein, Eric Moerman en een bestelbusje vol met instrumentarium. Heerlijk, het bioritme compleet verstoren om zo snel als mogelijk in het regime van de komende dagen te komen namelijk 's nachts observeren en overdag zoveel mogelijk proberen te slapen. Rond 8u30 zaterdagmorgen arriveerden wij in het laatste dorp voor onze bestemming, Thoard om daar enkele koffie's te nuttigen. De weersomstandigheden zagen er niet al te best uit, het was eerder kil en redelijk bewolkt. Toen ik de 'patron van de bar' te Thoard naar zijn voorstelling vroeg antwoordde hij met het veelzeggende 'comme ça'.

We beschikten over een telefoonnummer dat ons toeliet om bij aankomst de eigenares te verwittigen, dit zou ons de mogelijkheid geven om vroeg in de voormiddag onder de wol te kunnen kruipen en de nodige slaapreserve op te bouwen...ware het niet dat het telefoonnummer niet klopte, de eigenares niet bereikbaar was en we dus aankeken tegen een lange dag tot 16u00 alvorens de gîte kon betrokken worden. Het slapen beperkte zich tot

enkele hazenslaapjes op het grasveld achter de gîte. Ondertussen waren alle deelnemers gearriveerd en was de groep van 11 waarnemers compleet: 4 Nederlanders en 7 Belgen. De slaappleaatsen werden verdeeld en de bagage werd uitgepakt, de gîte bood voldoende comfort en ruimte om iedereen vlot te behuizen. Tegen de vooravond ging iedereen natuurlijk ijverig aan het werk om zijn instrumentarium op te stellen en zich voor te bereiden op een eerste waarneemnacht.

Na een gezellig diner werd het duidelijk dat we tijdens de eerste nacht onmiddellijk aan de slag zouden kunnen gaan onder een

Provençaalse hemel: de bewolking was volledig verdwenen en de schemering tekende zich diepblauw af. De nachten tijdens de maand april bieden voor elk wat wils: de nacht wordt vanaf 22u00 mezt boven het westen ingezet met de typische wintersterrenbeelden zoals Orion en Gemini. Daarna is een groot deel van de nacht gevuld met de sterrenbeelden die uitpuilen van de melkwegstelsels, de gebieden rond Leo en Virgo, om dan vanaf 02u00 mezt plaats te maken voor de eerste tekenen van de zomersterrenhemel met opvallende sterrenbeelden die vanuit onze streken moeilijk te zien zijn zoals Scorpius en Sagittarius. Het eerste ochtendgloren wordt zichtbaar vanaf 5u30 mezt waarmee een nacht van bijna 8 uren afgesloten wordt. Het was duidelijk, deze groep zou geen minuut tijd laten verloren gaan, reeds voor zonsondergang gonsde het waarneemveld van de activiteit: instrumenten werden gecollimeerd, goto systemen en digitale deelcirkels werden aan de nodige testen onderworpen, kilo's boeken werden aangedragen.

De waarneemomstandigheden waren uitstekend te noemen: een hoge grensmagnitude gecombineerd met een droge lucht en een vrij goede seeing. De grensmagnitude kon vrij objectief gemeten worden want medereiziger Jan Van Gastel beschikte over een Sky Quality Meter (SQM) en deed elke nacht verschillende metingen: de bekomen resultaten zaten tussen 21,60 en 21,80 (magnitude/boogseconde²). Dit vertaalt zich al vlug in grensmagnitudes tussen 6,5 en 6,8 wat

vergeleken met de klassieke 5,5 in mijn achtertuin uitermate donker en overweldigend overkomt. Opvallend met het blote oog zijn het grote aantal sterren waarbij heldere sterren schijnbaar minder opvallend worden en de Melkweg die korrelig van uitzicht wordt en als een wolkenband boven de Oostelijke richting verschijnt. Zéér mooi zijn de donkere structuren die tussen Scorpius en Sagittarius zichtbaar worden zoals de 'Pipe Nebula' (Barnard 78) en de nog grotere structuur luisterend naar de naam 'The Horse in the Milky Way'/'Dark Horse' (Barnard 78, 63 ea).

Deze optimale omstandigheden zorgden er al snel voor dat iedereen de wat zwakkere objecten kon gaan aanpakken. Bijzonder populair tijdens deze trip was het observeren van de melkwegstelsels uit de catalogus van Halton Arp en dat vooral naar aanleiding van een recent

verschenen boek betreffende deze objecten: "The Arp Atlas of Peculiar Galaxy's" van Jeff Kanipe en Denis Webb, dat binnenkort in Heelal besproken wordt. Ook fel gesmaakt: de 'Spring Edge-On Galaxies' van Tom Polakis, objecten die steeds spectaculair mooi zijn. De extreem moeilijke stuff van George Abell kon voor sommige waarnemers zoals Luc Waignein, Jan Van Gastel en Eric Moerman echt niet ontbreken: van de obscure planetaire nevels, de bolvormige sterrenhopen (Palomar) tot de clusters van melkwegstelsels, de 'Abell Galaxy Clusters'. Andere waarnemers volgden dan weer een bepaald project: Olivier Van Aelst concentreerde zich op het verder observeren van de 'Herschell 400' catalogus, Wim De Meester 'vlooidde' de Leeuw uit, Marijke van de Weerthof en Niels Grobben genoten van de Messier objecten. Anderen stortten zich dan weer gulzig en in groten getale op alles wat hun beeldveld passeerde, David Erzeel en Bob Hogeveen boekten samen enkele honderden bijkomende observaties. Zelfs ervaren astrofotograaf Sjoerd Dufoer liet voor één keer de hi-tech aan de kant om een weekje visueel te genieten en zijn oude liefde voor het schetsen nog es te praktiseren.

Voor mezelf was het de eerste keer dat ik mijn 400mm kon inzetten onder een echt donkere hemel maar de drukte van de weken voor het vertrek hadden me verhinderd om alles in detail voor te bereiden en het was dan ook een beetje terugvallen op ervaring en inspiratie van het moment. Ik had me sowieso opgelegd om alles wat ik zou tegenkomen tijdens mijn zoektochten te schetsen en dit bleek een goede aanpak: nu, weken later, kan ik nog steeds levendig de herinneringen aan bepaalde objecten ophalen tijdens het bekijken van de schetsen. Een bijkomend

voordeel is dan ook dat je makkelijk kan aantonen met welke details bepaalde objecten te zien zijn en dat ze vergeleken kunnen worden met ander visueel en astrofotografisch materiaal.

Deze eerste waarneemreis van de Werkgroep Deep-Sky zat echt wel snor op alle vlakken: het gezelschap was uitstekend, de gîte was ruim en comfortabel, de hemel was uitermate donker, de weersomstandigheden stabiel. Iedereen kan terugblikken op een uitermate interessante en productieve week. Heel wat resultaten zijn ondertussen na te lezen op www.deepskylog.be, vele resultaten dienen nog verwerkt te worden. De data voor een volgende trip liggen nog niet vast maar voor de meeste deelnemers was het tijdens deze reis al duidelijk, volgend jaar gaan we er weer! Alle details betreffende 2008 zullen tijdens de komende maanden via Heelal en www.deepsky.be bekend gemaakt worden.